A Pedagógiai Értékelési Konferenciák összehasonlító elemzése

A Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézetének és Neveléstudományi Doktori Iskolájának közös szervezésében 2013. április 11–13. között megrendezett Pedagógiai Értékelési Konferencia immár tizenegyedik alkalommal szolgált szakmai találkozóként a pedagógiai értékelés terén munkálkodó szakemberek számára. Az idei konferenciát a résztvevők száma alapján az egyik legnépszerűbb PÉK-nek tekinthetjük.
A konferencia 2006-tól bírálati rendszerű tudományos rendezvény. Beszámolónkban bemutatjuk, hogy az ezt követő években hogyan alakult az elfogadott előadások, poszterek, szekciók és résztvevők aránya, és milyen képet mutat e tekintetben az idei fórum. Továbbá kitérünk arra, hogy melyek az éveken át meghatározó témák, valamint hogyan alakultak idén ennek tükrében a jelentős területekhez sorolható témával foglalkozó előadások. A nyitó plenáris előadás mellett röviden beszámolunk a különleges bánásmódot igénylő gyermekek és fiatalok tematikus szekcióban elhangzott előadásokról.

A konferencia története

A Pedagógiai Értékelési Konferencia megrendezésének gondolata Csapó Benőhöz köthető, akinek elnökletével 2003-ban zajlott le az első rendezvény, amely akkor a Szegedi Tudományegyetemen (a korábbi József Attila Tudományegyetemen) pedagógiai értékelési szakértő szakon végzettek és oktatóik számára kívánt szakmai és baráti találkozóként is szolgálni. Az évek során a konferencia mind nagyobb sikerre tett szert, aminek kulcsát abban látjuk, hogy amellett, hogy igyekszik hű maradni a Szegedi Műhely hagyományaihoz, a folyamatos megújulásra is törekszik. A konferencia elsődleges célja, hogy fórumot biztosítson a pedagógiai értékeléshez köthető, köz- és felsőoktatásban alkalmazható elméleti előadások, empirikus vizsgálatok, innovatív értékelési módszerek, fejlesztő programok, pedagógiai kísérletek és innovatív oktatási módszerek bemutatására. Erre a konferenciák három szokásos műfajában van lehetősége a jelentkezőknek: szimpózium, előadás és poszter.

A konferencia műfajában jelentős változást hozott, hogy 2006-ban Józsa Krisztián irányításával a meghívásos rendszerről áttért a nyílt, objektív bírálati rendszer alkalmazására. Ennek megfelelően a Tudományos Programbizottság által felkért két-két bíráló adott szempontok szerint értékeli a benyújtott prezentációk tartalmi összefoglalóját. Ezek a kutatás elméleti háttere, a kutatási kérdések megfogalmazása, az alkalmazott módszerek, az eredmények bemutatása és értelmezése, elméleti, gyakorlati és oktatáspolitikai jelentőség, valamint az általános minőség, szerkezet és stílus (*Józsa*, 2006).

A Csapó Benő elnökségével lezajlott 2012-es, 10., jubileumi konferencia tekinthető a fejlődés második mérföldkövének. Ekkorra a 2009 óta szervezett SWEE (Szeged Workshop on Education Evaluation) elnevezésű nemzetközi műhelykonferencia, kinőve addigi kereteit, már nem tudott kellő mértékű teret biztosítani az új kutatási eredmények széles körű bemutatásának, így megnövekedett az igény a PÉK nemzetközivé tételére. Ennek köszönhetően a hazai szakemberek számára adott a lehetőség, hogy nemzetközi keretek között mutassák be és vitassák meg eredményeiket (*Csapó* és *Tóth*, 2012), valamint a találkozó kétnyelvűségének köszönhetően külföldi szakemberek előadásain is részt vehetnek (*Józsa* és *Fejes*, 2013).

A XI. Pedagógiai Értékelés Konferencia

A 2013. évi találkozó elnöke 2006 után második alkalommal Józsa Krisztián volt, a konferencia titkára pedig Fejes József Balázs. A három nap alatt az angol és magyar nyelvű előadások párhuzamosan zajlottak. Összesen 65 előadás hangzott el, ebből 25 angol nyelven, melybe a két plenáris előadás is beleértendő. A rendezvény 130 résztvevője 13 tematikus szekción (6 angol nyelvű), 4 szimpóziumon (1 angol nyelvű) vehetett részt, illetve 7 posztert tekinthetett meg. A prezentáló résztvevők száma alatta maradt az előző év kiemelkedően magas érdeklődői számának is (1. táblázat).

1. táblázat. A PÉK a konferencia-műfajok tükrében

	Előadás	*Temati-kus szekció*	*Szimpó-zium*	*Posz-ter*	*Plenáris előadás*	*Részt-vevő*	*Elnök*
2006	72 (1)	10	5	13	4 (1)	87	Józsa Krisztián
2007	69 (1)	7	7	10	4 (1)	84	Korom Erzsébet
2008	52 (2)	8	3	11	3 (2)	56	Csíkos Csaba
2009	61 (2)	9	3	7	3 (2)	73	Molnár Gyöngyvér
2010	84 (2)	11	7	12	3 (2)	94	Molnár Éva
2011	45 (1)	8	2	-	2 (1)	51	Vidákovich Tibor
2012	97 (25)	14 (5)	9 (1)	4	2 (2)	126	Csapó Benő
2013	65 (25)	13 (6)	4 (1)	7	2 (2)	92	Józsa Krisztián

Megjegyzés: A zárójelben feltüntetett számok az angol nyelvű előadásokat, szekciókat jelentik.
A résztvevők a konferencián prezentáló résztvevőket jelentik.

A Pedagógiai Értékelési Konferenciák elmúlt nyolc éve alatt az egyes években átlagosan 68 előadás hangzott el, az idei találkozó alig marad el ettől. Az előző évi találkozóhoz képest jelentősebb a különbség, ekkor azonban kiemelkedően magas volt az előadások száma. Az angol nyelvű előadások aránya ezzel szemben idén volt a legjelentősebb. 2012 mellett 2006-, 2007- és 2010-ben is több előadás hangzott el, ugyanakkor valamennyi magyar nyelven. Más képet mutat a tematikus szekciók száma, amely a korábbiidőszakhoz képest az utóbbi két alkalommal megnövekedett. A szimpóziumi keretek között megvalósult szakmai diskurzusok a 2012 előtti évekhez hasonló képet mutattak idén. A jubileumi és a 2007-es találkozón kapott helyet a többihez képest kiemelkedő számú szimpózium. Ha a tematikus blokkok és a szimpóziumok együttes számát tekintjük, megállapítható, hogy az utóbbi két évben, illetve 2010-ben a korábbiakhoz képest jelentősebb szerepet kaptak, még a vizsgált időszak kezdeti éveinél is. A poszterek számában az utóbbi két évben növekvő tendencia figyelhető meg. A plenáris előadásokat tekintve nincs lényegi változás a konferencia történetében, az azonban kiemelendő, hogy az utóbbi években inkább angol nyelven hallgathatjuk neves külföldi szakemberek beszámolóit.

Összegyűjtöttük a nyolc év alatt elhangzott előadásokhoz leggyakrabban megadott kulcsszavakat, majd azokat nagyobb tematikus egységekhez rendelve megvizsgáltuk, hogy az idei konferencia előadásai hogyan illeszkednek a meghatározó kutatási irányokhoz. A kulcsszavak elemzése alapján az évek alatti legmeghatározóbb témák előfordulási gyakoriságuk csökkenő sorrendjében a következők voltak: mérés-értékelés, tanulás és gondolkodás, információs-kommunikációs technológiák, készségek és képességek, tanulási motiváció, sajátos nevelési igényű tanulók, felsőoktatás, olvasás-szövegértés, tanítás és oktatás, matematika, idegen nyelv, valamint a szövegalkotás (2. táblázat).

2. táblázat. Az elhangzott előadások kulcsszavai nagyobb tematikus egységek tükrében

	2006	*2007*	*2008**	*2009*	*2010*	*2011*	*2012*	*2013*	*Σ*
Mérés-értékelés	34	35	8	27	32	20	24	12	192
Tanulás, gondolkodás	18	19	4	18	14	15	15	22	125
IKT	18	13	7	15	16	9	17	16	111
Készség, képesség	18	24	2	22	16	6	11	9	108
Tanulási motiváció	11	13	3	10	14	13	11	13	88
SNI	10	6	-	5	20	4	13	3	61
Felsőoktatás	5	4	3	3	14	2	15	6	52
Olvasás-szövegértés	3	2	1	5	7	2	15	7	42
Tanítás, oktatás	4	11	3	6	-	-	6	7	37
Matematika	4	5	1	4	2	2	10	7	35
Idegen nyelv	-	-	-	4	11	3	1	5	24
Szövegalkotás	2	-	1	4	8	1	3	4	23

**Az elhangzott előadások több, mint fele esetében nem adtak meg kulcsszót.*

A három legnépszerűbb témát tekintve megállapítható, hogy a mérés-értékelés tárgykörébe tartozott a legtöbb előadás valamennyi konferencián, ami tekintve a PÉK alapvető célkitűzését, nem szorul magyarázatra. A tanulás és gondolkodás, valamint az IKT területéhez kapcsolódó beszámolók ugyancsak hangsúlyosan jelentek meg a konferenciák többségén. Figyelmet érdemel azonban, hogy ha csak az e három területen elhangzott előadásokat tekintjük, az egyes évek között jelentős ingadozások fedezhetőek fel. A mérés-értékelés esetén 2008-ban például kiemelkedően alacsony számú beszámoló kapott helyet, és az utóbbi három évben is elmarad a népszerűsége a korábbi évekhez képest. A tanulás és gondolkodás témája ezzel ellentétes képet mutat, idén minden korábbi évnél több előadás sorolható ebbe a tárgykörbe. Az információs-kommunikációs technikákkal foglalkozó előadások száma 2008 mellett 2011-ben maradt el jelentősebben a többi évhez viszonyítva.

Kiemelendő, hogy a tanulási motiváció az utóbbi három évben bekerült a három legmeghatározóbb terület közé. A készségek és képességek 2010-ig még szintén a legnépszerűbb területek között szerepelt, azóta azonban visszaesett a témában bemutatott előadások száma. Mindemellett a sajátos nevelési igényű tanulókkal 2010-ben, a felsőoktatással és olvasás-szövegértéssel 2012-ben kiemelt számban foglalkozó előadásokat emelnénk ki.

Az általuk létrehozott tizenkét tematikus egység esetén megvizsgáltuk továbbá, hogy melyek voltak az ott leggyakrabban megadott kulcsszavak. Az eredményeket a 3. táblázat tartalmazza.

3. táblázat. A tematikus egységek keretében elhangzott előadások leggyakoribb kulcsszavai

Tematikus egység	*Leggyakoribb kulcsszavak*
Mérés-értékelés	értékelés (42), longitudinális kutatás (17), mérés (14), diagnosztikus értékelés (14), fejlesztő értékelés (8), kérdőív (7), szöveges értékelés (7), PISA (6), mérőeszköz-fejlesztés (5), érettségi (5), diagnosztikus feladat (5)
Tanulás, gondolkodás	problémamegoldó gondolkodás (13), problémamegoldás (8), metakogníció (7), fogalmi fejlődés (5)
IKT	IKT (28), számítógép-alapú mérés-értékelés (13), online tesztelés (10), internet (6), IKT-eszközök (5), virtuális tanulási környezet (5)
Készségek, képességek	DIFER (14), képességfejlesztés (10), fejlesztő kísérlet (8), alapkészségek (7), fejlesztés (6), szociális képességek (5), rendszerező képesség (5)
Tanulási motiváció	tanulási motiváció (17), motiváció (10), énkép (6)
SNI	hátrányos helyzet (10), sajátos nevelési igény (8), tanulásban akadályozottak (7), autizmus (7), tanulási zavar (6), tehetség (6)
Felsőoktatás	felsőoktatás (22), tanárképzés (10)
Olvasás-szövegértés	olvasás (18), szövegértés (9)
Tanítás, oktatás	projektmódszer (8), tanulói teljesítmény (5)
Matematika	számolási készségek (7), matematika (6), matematikaoktatás (5)
Idegen nyelv	idegennyelv-tanulás (11)
Szövegalkotás	fogalmazási képesség (6), szövegalkotás (5)
Egyéb	egészségnevelés (5), társadalmi nemek (5)

Megjegyzés: A zárójelben feltüntetett számok a kulcsszavak előfordulási gyakoriságait jelentik.

Ha ezeket összevetjük az idei előadások kulcsszavaival, akkor a legjellemzőbb kulcsszavak közül ebben az évben a következők fordultak elő:

- mérés-értékelés: értékelés (2), diagnosztikus értékelés (2), fejlesztő értékelés (1), longitudinális kutatás (1), kérdőív (1)
- tanulás és gondolkodás: problémamegoldás (3), metakogníció (1)
- információs-kommunikációs technológiák: online tesztelés (10), IKT (3), virtuális tanulási környezet (1)
- készségek és képességek: fejlesztő kísérlet (2), rendszerező képesség (1)
- tanulási motiváció: motiváció (3), tanulási motiváció (1)
- sajátos nevelési igényű tanulók: tanulásban akadályozottak (1), sajátos nevelési igény (1), hátrányos helyzet (1)
- felsőoktatás: felsőoktatás (4)
- olvasás-szövegértés: olvasás (3), szövegértés (1)
- tanítás és oktatás: projektmódszer (1)
- matematika: matematika (1), matematikaoktatás (1), számolási készség (1)
- idegen nyelv: szókincs (4), idegen nyelv tanulása (1)
- szövegalkotás: fogalmazási képesség (4).

A nagyobb tematikus egységekhez nem rendelt kulcsszavak közül a leggyakrabban előfordulók az egészségnevelés és a társadalmi nemek. Az idei konferencia előadásaiban azonban egyik sem kapott helyet.

Előadások a XI. Pedagógiai Értékelési Konferencián

A konferencia előadássorozatát az oxfordi egyetem professzora, Terezinha Nunes indította el plenáris előadásával. Ennek keretében 10–11 éves tanulók nagymintás elemzése alapján a matematikai problémák megoldásában alapvető szerepet játszó tényezőkre vonatkozó elméletét mutatta be. Az elmélet szerint a kvantitatív matematikai következtetések négy összetevője a mennyiség, a reláció, a számok és a művelet. Beszámolójában kiemelte, hogy a matematikai gondolkodás fejlődése szempontjából kritikus jelentőséggel bír az, hogy a tanulók valamennyi összetevőt megértsék és a problémamegoldás során azokat összehangoltan alkalmazzák. Emellett felhívta a figyelmet arra is, hogy a fentieken túl a kulturális tényezők is meghatározóak a magasabb szintű matematikai funkciók tekintetében. Az előadás színvonalát az elméleti háttér részletes bemutatása mellett a különböző teljesítményszinteken lévő tanulók által adott eltérő problémafeladat-megoldások bemutatása és elemzése is emelte. Ennek segítségével rávilágított a fejlesztés egyes lehetséges módszereire az adott fejlettségi szinteken.

Véleményünk szerint a sajátos nevelési igény tárgykörébe tartozó beszámolók külön figyelmet érdemelnek. Annak ellenére, hogy folyamatosan nő azon tanulók száma, akik társaikhoz képest igazoltan is többletfigyelmet igényelnek tanulási folyamatuk során, a tudományos vizsgálódásokban nem jelennek meg kellő hangsúllyal. Ebben az évben három előadás hangzott el a különleges bánásmódot igénylő gyermekek és fiatalok tematikus szekciójában. Zentai Gabriella a tanulásban akadályozott tanulók rendszerező képességének fejlődését vizsgáló keresztmetszeti kutatásról számolt be, valamint kitért a tanulásban akadályozott és a többségi tanulók fejlődési különbségeire is. A vizsgálat során az elemi rendszerező képesség teszt segítségével négy részkészség fejlettségét tárták fel. Eredményeik szerint a tanulásban akadályozott tanulóknál a fejlődés az első és harmadik évfolyam között a legintenzívebb, azonban a tanulásban akadályozott tanulók fejlettségi szintje még 7. osztályban sem éri el a többségi tanulók első osztályban mért szintjét. Így esetükben csupán ekkorra tehető a rendszerező képesség elemi szintjének kialakulása, melynek alapvető szerepe lenne a fogalmi műveleti szint kialakulásában, ami viszont kisiskoláskorban hangsúlyos.

Bathó Edit a Fejes József Balázzsal közösen végzett, a hátrányos helyzetű és sajátos nevelési igényű 8. évfolyamos tanulók jövőképét feltáró kérdőíves vizsgálatot mutatta be. Felmérésük alapfeltevése volt, hogy a hátrányos helyzetű és sajátos nevelési igényű tanulók jövőképe különbözik a többségi tanulókétól az eltérő családi és iskolai környezetből kifolyólag. Saját fejlesztésű kérdőívük segítségével külön elemezték a jövőkép fontosságát és megvalósulását. Eredményeik alapján a jövő vizsgált területeinek fontosságát a többségi tanulókkal azonosan ítélik meg, a megvalósulást ezzel szemben már kevésbé gondolják lehetségesnek. Az előadó kiemelte továbbá, hogy a szülő-gyermek közötti kapcsolat és az énkép valamennyi tanuló esetében alapvetően meghatározza a gyermek jövőképét.

A XI. Pedagógiai Értékelési Konferencia egyik záró előadását Rausch Attila tartotta, aki ennek keretében a gyermekvédelmi szakellátásban nevelkedő gyermekek és fiatalok néhány jellemzőjét tárta fel, összefüggésben az iskolai eredményességgel, elsajátítási motivációval és kortársi kapcsolatokkal. A gyermekvédelmi gondoskodásban élő tanulóknál az életkor előrehaladtával a családban élő társaikhoz képest nagyobb mértékű motivációcsökkenést tapasztaltak, függetlenül attól, hogy a gyermek mennyi időt töltött a szakellátás rendszerében. Az viszont meghatározónak látszik, hogy milyen gondozási típus jellemző a gyermekre. A kortársaikkal való kapcsolatuk nem mutat eltérést a családban nevelkedőkhöz képest, azonban mivel iskolai eredményességük jelentősen elmarad többségi társaikéhoz képest, a vizsgálattal arra kívánták felhívni a figyelmet, hogy a tanulók eme egyre növekvő csoportjának fokozottabb kutatói érdeklődésre lenne szüksége a hatékony beavatkozás megalapozásához.

Összegzés

A XI. Pedagógiai Értékelési Konferencia tovább haladt a hagyományokra támaszkodó, ugyanakkor a folyamatos fejlődést is célul kitűző úton, mely második évtizede ad otthont a pedagógiai értékeléssel kapcsolatos éves szakmai tanácskozásnak. 92 prezentáló résztvevőjével az eddigi harmadik legnagyobb értékelési konferenciának mondhatja magát hazánkban, mely maradéktalanul eleget tett a kétnyelvű, nemzetközi tudományos konferenciák kívánalmainak is.

Az elmúlt nyolc év előadásainak kulcsszavait elemezve megállapítható, hogy a mérés-értékelés, a tanulás és gondolkodás, illetve az információs-kommunikációs technológiák alkalmazása mellett a tanulási környezet és eredményesség, a készségek és képességek, a sajátos nevelési igény, a felsőoktatás, az olvasás-szövegértés, a matematika, a tanítás és oktatás, valamint a szövegalkotás tematikus egységei tekinthetők a legmeghatározóbb kutatási irányoknak, amely alól a XI. konferencia sem jelent kivételt.

Bízva abban, hogy beszámolónkkal sikerült alátámasztani a Pedagógiai Értékelési Konferencia sokszínűségét és mindmáig emelkedő szakmai színvonalát, az elkövetkező években mind több, a pedagógiai értékeléssel foglalkozó hazai és külföldi szakember és érdeklődő egyaránt a legfrissebb kutatási eredményekkel való megismerkedés és megismertetés kiemelkedő nemzetközi fórumának tekinti majd a Szegeden évente megrendezett szakmai találkozót.

Irodalomjegyzék

Csapó Benő és Tóth Edit (2012, szerk.): *PÉK 2012. X. Pedagógiai Értékelési Konferencia: Program – Előadás összefoglalók*. Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Neveléstudományi Doktori Iskola, Szeged.

Józsa Krisztián (2006, szerk.): *PÉK 2006. IV. Pedagógiai Értékelési Konferencia: Program – Tartalmi összefoglalók*. Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola, Szeged.

Józsa Krisztián és Fejes József Balázs (2013, szerk.): *PÉK 2013. XI. Pedagógiai Értékelési Konferencia: Program – Előadás összefoglalók*. Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Neveléstudományi Doktori Iskola, Szeged.

Kis Noémi
Ph.D-hallgató
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola